

Mylintis Lietuvą iš tolo

Algirdas Kratulis

Bernardas Brazdžionis, kurio visa kūryba persmelkta neišpasakyta meile savo tėvynei, yra parašęs ir tokias eilutes:

Mylėsiu Lietuvą iš tolo

*Visa širdim, visais jausmais, -
Iš tolo meilė neparpuola*

Po balto marmuro namais.

Šie žodžiai, rodos, akivaizdžiai taikyti žmogui, apie kurį dabar ir norime papasakoti. Tas žmogus - tai be galo iškilus, nepaprastai darbštus, talentingas ir tikrai daug savo Tėvynei nusipelnęs žmogus - dr. Vaclovas Dargužas.

Dabar, kai jam jau 84-eri, Vilniaus universitetas, atsidėkdamas už įvairias neįkainojamas dovanas, išleido labai kultūringai parengtą leidinį „Mylėsi Lietuvą iš tolo“. Labai gyvybingam, tačiau ne humanitarinių polinkių žmogui savo kelius ir kryžkeles apžvelgti padėjo jo sena pažįstama, taip pat išėivė iš Lietuvos, poetė ir prozininkė, dabartinė Šveicarijos lietuvių bendruomenės pirmininkė Janina Irena Survilaitė.

Knyga parašyta chronologine tvarka - nuo priverstinio pasitraukimo iš Tėvynės iki šių dienų gyvenimo Alpių šalyje, o mes, šiai tvarkai kiek nusikalsdami, pradėsime nuo kito galo - nuo tų iškilmingų valandų, kai Vaclovui Dargužui, beje, pirmajam, Garbės mokslų daktaro laipsnis buvo suteikiamas Vilniaus universitete Šv. Jonų akademiniame bažnyčioje. Tada jį pristatė garbusis prof. Dr. Česlovas Kudaba. Jis sakė:

„Magniferencijau Rektoriau, Gerbiami Tarybos nariai, įvertinant dr. Vaclovo Dargužo (Andreas Hofer) nuopelnus mokslui, jo didelį įnašą į Lietuvos kultūros palikimo praturtinimą, visą jo mecenatinę veiklą Lietuvos mokslui, yra siūloma pripažinti Jam Aukščiausią Almae Materis Vilnensis titulą - garbės daktaro vardą“.

Šis išėivio iš Lietuvos, dabar jau Šveicarijos piliečio pagerbimas įvyko 1991-ųjų metų spalio pradžioje. Apie dr. V. Dargužo neįkainojamas dovanas Lietuvai knygoje išsamiai pasakoja Vilniaus universiteto bibliotekos darbuotoja Virginija Bagdonavičienė.

Ji rašo, kad universiteto bibliotekoje saugomas vienas didžiausių senųjų žemėlapių ir atlasų rinkinys. Ypatingą vietą sudaro XIX amžiaus pradžioje čia studijavusio, o vėliau to paties universiteto profesoriaus Joachimo Lelevelio rinkinys. Beveik pusę savo amžiaus praleidęs emigracijoje, jis sukaupe apie 400 vertingų senųjų žemėlapių bei atlasų rinkinį ir testamentu jį padovanojo universitetui.

Su universiteto bibliotekoje jau iki tol saugotais senais žemėlapiais ir atlasais, patekusiais čia iš vienuolynų, karo mokyklų, dvarų, asmeninių bibliotekų, senosios kartografijos fonde tokių vertingų rinkinių ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje buvo daugiau kaip tūkstantis. Ir štai vėl nepaprastai reikšmingas papildymas: 1983 metais dr. V. Dargužas Vilniaus universitetui perdavė apie 400 vienetų žemėlapių rinkinį. Reikėjo tada nemaža atidumo, kad ta vertybė neatsidurtų kurioje nors Sovietų sąjungos centrinėje bibliotekoje ar muziejuje. Tuomet, net nesivaržant, taip buvo daroma... Šis dovanojimas mūsų laikais - didžiausias. Ne tik savo apimtimi, bet ir pagal svarbą.

Dr. V. Dargužo rinkinyje XVI - XIX a. žemėlapiai, atlasai, sukurti, braižyti arba graviruoti žinomose Renesanso Europos kartografijos dirbtuvėse. Rinkinyje yra net keletas unikumų. Tai Šteino, Tekstoro, Zocmano tuoj po Žečpospolitos padalijimo sudaryti Naujųjų Prūsų ir Šrioterio - Rytų ir Vakarų Prūsijos detalūs topografiniai žemėlapiai, parengti kariuomenės specialistų lauko sąlygomis. Topografiniai žemėlapiai - ypač didelės vertės dokumentai kraštovaizdžio raidai tirti. Stebėsi matydamas minėtuose žemėlapiuose visai kitus miško kontūrus Užnemunėje, Šakių, Vilkaviškio krašte gatvinius kaimus, senas užtvankas, malūnus.

Rinkinyje - įvairaus senumo žemėlapiai, kuriuose matome kaimyninius kraštus ir valstybes: šiaurėje Livoniją, pietuose Lenkiją ir Prūsiją. Juose nemaža svarbios informacijos apie XVIII a. zalcburgiečių kolonizuotas sritis Mažojoje Lietuvoje, Kulmo žemę, Naugarduko kraštą. Yra rinkinyje Rusijos žemėlapių, dalis senų, iš viduramžių. Keletas žemėlapių vaizduoja kalbų, tautybių geografinį paplitimą įvairiais laikotarpiais, pradedant XIX a. viduriu, keletas teikia žinių iš etnografijos, archeologijos ir kitų mokslų.

Londono, Romos, Nyderlandų bei Vokietijos miestų antikvariatuose dr. V. Dargužas, negailėdamas jėgų ir pinigų, supirko šias vertybes, kurių vertė šiandien nepalyginamai didesnė.

Svarbu pabrėžti ir tai, kad dr. V. Dargužui, visą amžių kaupusiam šį turtą, ne kolekcininko motyvas buvo svarbiausias. Jam svarbiausia buvo ginti Lietuvą taip neteisėtai niekinamą, išblukinamą net iš pasaulio kartografijos; tikslas buvo parodyti kartografijos paveikslą teisėtą Lietuvos vietą ir prasmę. Prisidėjo netektos Tėvynės ilgesys, puoselėtos viltys matyti ją bent kartografiniame paveiksle ir tikėti jos teisėta ateitimi.

1992 metų vasario mėnesį dr. V. Dargužui ir jo žmonai poniai Ruth Lietuvos Geografų draugija suteikė Garbės narių vardus.

Universitete, suteikiant Garbės daktaro titulą, dr. V. Dargužui buvo padėkota už jo mecenatinę paramą išėivijos kultūrai, mokslui ir švietimui, indėlį, padedant Vilniaus universiteto ir kitų Lietuvos mokslo įstaigų žmonėms užmegzti kūrybinius ryšius bei įgyvendinti savo tikslus užsienyje, ten nuolat juos globojant.

Vaclovas Dargužas su prezidentu Valdu Adamkumi